

BERETNING OM MYRUNTERSØKELSER I TRYSSIL OG ELVERUM

AV MYRKONSULENT JON LENDE-NJAA

EFTER OPFORDRING fra Elverum—Tryssilbanekomiteén undersøkte jeg 9de—13de juli d. a. myrene langs veien fra Elverum til Tryssil, særlig med henblik paa deres skikkethet for opdyrkning. Paa saa kort tid var det selvsagt kun en brøkdel av disse distrikters enorme myrvidder jeg rak at undersøke. Jeg maatte innskranke mig til at befare de større myrer langs hovedveien fra Elverum til Nybergsund. Man maatte ha flere uker til sin raadighet, skulde man faa se det meste av Tryssils »kjøler«. I Tryssil og Elverum kaldes nemlig alle større myrer for kjøler.

Paa de myrer jeg undersøkte blev overflatevegetationen studert og der blev foretat en række borerer forat bestemme myrenes dybde og beskaffenhet i de dypere lag. Desuten blev der uttat 12 analyseprøver fra typiske og større partier paa de viktigste myrer. Analysene er utført av *Statens kemiske kontrolstation*, Kristiania, og resultatet sees av vedlagte tabel. Til sammenligning er ogsaa medtat en analyse fra et av de bedre partier av Mæresmyren samt 5 ældre analyser av myrer i Tryssil.

Undersøkte myrer.

Jeg skal først gi en kort beskrivelse av hver enkelt av de undersøkte myrer og senere komme med en samlet oversigt.

Naar man reiser fra Elverum opover mot Tryssil er den første større myrstrækning man støter paa

1. *Astridkjølen* i Elverum. Den har en størrelse av 600 à 800 maal og maa for størsteparten betegnes som god dyrkningsmyr. Dybden er for det meste over 2 m. og myren er væsentlig dannet av stararter. Desuten forekommer en del myruld (*Eriophorum alpinum* og *E. augustifolium*), litt bjørnskjæg (*Scirpus caespitosus* L.) og dvergbjerkkjær. Myren er meget flat og noget tuet.
2. *Flaten* i Elverum, omkr. 300 maal. Ca. $\frac{2}{3}$ bestaar av overgangsmyr, hovedsagelig dannet av hvitmose (*Sphagnum*), bjørnskjæg og skedeblandet myruld (*E. vagginatum*). Størsteparten ca. 2 m dyp. Omtrent tredjeparten av græsmyr dannet av stararter, bjørnskjæg, blaatop (*molinia coerule*), bukkeblad (*Menyanthes trifoliata*), myruld m. fl. Myren har godt fald. Analyseprøve 2 stammer fra sidstnævnte type.
3. *Ørbækkedalen og Ulvaakjølen*, Elverum. Ca. 2000 maal. Nedre del av myren har forholdsvis sterk heldning, er ca. 2,5 m dyp og er væsentlig dannet av stararter. Desuten forekommer litt græsarter, dvergbjerk og graavier. Dette parti er en meget god dyrkningsmyr. Analyseprøve 3 herfra. Øvre halvpart derimot er uskikket

Fra Tryssils »prærier«

til dyrkning, da den for størsteparten bestaar av noksa dyp hvitmose og overgangsmyr. Analyseprøve 4 herfra.

4. *Lange myr*, Elverum. Ca. 400 maal inklusive tilstøtende smaa myrer. Omtrent halvparten bestaar av hvitmose-myruldmyr med en dybde av over 2 m. Herfra analyseprøve 5. Daarlig dyrkningsmyr. Den anden halvpart er væsentlig dannet av stararter og maa betegnes som god dyrkningsjord. Den bedste myr ligger særlig langs kantene. Herfra analyseprøve 6.

De smaamyrer som grænser til Langemyr er gode dyrkningsmyrer, likesaa er der paa Langjordet adskillig dyrkbar fastmark.

5. *Fliskjølen*, Elverum, ca. 1500 maal. Nordenfor veien er myren noksa flat og bestaar for det meste av overgangs- og hvitmosemyr — altsaa uskikket for dyrkning. Det meste av Fliskjølen

ligger imidlertid paa søndre side av veien og her er størsteparten god dyrkningsmyr dannet av stararter, bukkeblad, brunmose m. fl. Analyseprøve 7 herfra. Partiet paa sydsiden av veien har god heldning, saa vandet let kan skaffes avløp.

6. *Svankjølen*, Elverum, er en flat, langstrakt myrstrækning, som for størsteparten er skikket for opdyrkning. Areal ca. 2000 maal. Størsteparten av myren er dannet av stararter, med adskillig bjørn-skjæg iblandet og har en dybde av ca. 1 m. Kun en del av midtpartiet er dypere. Analyseprøve 8 herfra.
7. I *Grølbæklien*, Elverum, ligger flere mindre overgangsmyrer, som er mindre skikket for dyrkning.
8. *Gryllamyrene*, Tryssil, ca. 2000 maal. Langs *Grylla* ligger adskillig grund, god dyrkningsmyr — iblandt er der partier med simple overgangsmyr. Analyseprøve 9 er uttatt fra over 2 m. dyp myr, hvor overflatevegetationen væsentlig bestod av *Eriophorium alpinum*, star (*carex*) og brunmose, og viste det høieste kalkindhold av samtlige prøver, nemlig 756 kg. kalk pr. maal til 20 cm. dyp.
9. Fra *Grylla til Midtskogberget* er der flere større myrstrækninger, hvorav en stor del er dyrkbar starmyr. Her er dog ogsaa adskillig overgangsmyr som er mindre skikket for dyrkning.
10. Fra *Midtskogberget til Svingen* ligger mange mindre og grundere myrer, som er meget godt skikket for dyrkning.
11. *Ønskjølen*, ca. 200 maal mosemyr.
12. *Stormyren*, ca. 400 maal, er en flat starmyr. Staren er noksaa sterkt blandet med hvitmose og bukkeblad. God dyrkningsmyr. Analyseprøve 10 herfra. Over 2 m dyp.
13. *Stenmyren*, ca. 1000 maal. Myren væsentlig dannet av myruld (*E. alpinum*), blaatop og star. Iblandt partier med overgangsmyr. Det meste av myren over 2 m. dyp. God dyrkningsmyr. Analyseprøve 11 herfra. Analysen viste et ganske stort askeindhold (15,52 %) og dette forklarer at der paa nedre side av veien stod ganske store furuer paa over 2 m. dyp myr.
14. Omkring *Varaen* paa strækningen fra *Finsjøen* til *Flekkendammen* ligger nogen svære sammenhengende myrstrækninger som jeg har anslaaet til omkring 200 000 maal. De forskjellige partier har særskilte navne, nemlig *Hareknækjølen*, *Sundkjølen*, *Storkjølen*, *Grøn-kjølen*, *Flekkjølen* m. fl.

De to førstnævnte bestaar av noksaa grund mosemyr (omkring 1 m.) og er opdelt i flere plataaer ved en hel række 4—5 m. brede og omkring 2 m. høie sten- og grusvolde, som sandsynligvis stammer fra istiden (moræner — raer). Morænerne ligger temmelig regelmæssig tversover dalen i retningen N.—S. med en avstand av 200—400 m. Disse to myrer danner daarlig dyrkningsjord. *Storkjølen* er delvis bedre; her er det mest overgangsmyr og en del starmyr. Myren er her for det meste over 2 m. dyp. *Grøn-kjølen* er for størsteparten dyrkbar. Og de myrer som ligger

langs Grønna paa øvre side av veien er meget gode dyrkningsmyrer. Paa nedre side av veien maa myren nærmest betegnes som god overgangsmyr. Analyseprøve 12 er tatt paa 1 m. dyp myr, hvor overflatevegetationen bestod av myruld (*E. alpinum*), blaatopt og hvitmose.

15. Paa strækningen fra *Grønna til Nybergsund* ligger en del større og mindre myrer. Den største er *Tøraaskjølen*, som for størsteparten bestaar av mosemyr og overgangsmyr. Flere smaamyrer og mindre partier av de større er godt skikket for dyrkning.
16. Myrer ved siden av veien fra *Nybergsund til Enebo*. Her findes ingen store myrer, men en del mindre. De fleste er gode dyrkningsmyrer, som for størsteparten er dannet av stararter og myruld.

Totalindtryk av Elverum- og Tryssilmyrenes skikkethet for dyrkning.

Mine undersøkelser er selvsagt for begrenset til at besvare ovenstaaende spørsmål i sin helhet. Skjønt der paa strækningen fra Astridkjølen (Skogen) i Elverum til Nybergsund i Tryssil lavt regnet findes 40 000 maal myr paa et belte av 1 mils bredde (5 km. ut til hver side av veien), utgjør dette kun en brøkdell av Tryssils og Elverums myrrealer.

Hvor meget av dette areal, der med fordel kan opdyrkes, vil i første række avhænge av kommunikationerne. Forutsat gode transportforhold, mener jeg at omtrent halvparten av det undersøkte myrreal er dyrkbart, og der kommer sandsynligvis den tid da en endda større del vil bli lagt under kultur. Omtrent alle de mindre myrer er gode dyrkningsmyrer. Enkelte av de store myrer som Astridkjølen, Svankjølen og Stormyren maa siges at være dyrkbare i sin helhet. Dyrkbare er ogsaa store dele av myrene langs Grylla, Ulvaakjølen (Ørbækkedalen), Fliskjølen, Stenmyren og Grønkjølen.

De kemiske analyser viser at kalkindholdet er meget litet i samtlige prøver. Fosforsyreindholdet er noget høiere end almindelig for vore myrer. Alle prøver fra starmyr indeholdt omtrent dobbelt saa meget av dette stof som Mæresmyren.

Imidlertid er baade kali- og fosforsyreindholdet i myrjord saa litet, at man næsten kan se bort fra det. Større betydning har indholdet av kvælstof og kalk. Naar man ser bort fra de to prøver av hvitmosemyr er kvælstofindholdet gjennemgaaende høit. Kalkmængden varierer mer; men gjennemsnittlig maa disse myrer siges at ha et middels kalkindhold. Kun to av prøvene, nemlig fra Gryllamyrene og fra Magnus Holt, har saa høit kalkindhold at man med sikkerhet kan si at kalkning ikke trænges. Men ogsaa flere av de andre er saa kalkrike at man vistnok kan gjøre regning paa nogenlunde bra avlinger uten kalkning.

Myranalyser fra Elverum og Tryssil.

Nr.	Sted	Myrtype	I vandfri myr						Myren indeh. pr. maal til 20 cm. dyp kg.					
			Aske	Org. stoffer	Kvælstof	Fosfor-syre	Kali	Kalk	Kvælstof	Fosfor-syre	Kali	Kalk		
			%	%	%	%	%	%	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.
1	Astridkjølen, Elverum	Starmyr, over 2 m. dyp	5,06	94,94	2,90	0,206	0,016	0,379	775	55	4	102		
2	Flaten, —	ca. 2 » »	4,42	95,58	2,33	0,129	0,044	0,952	680	38	13	278		
3	Ørbrekkedalen, —	Starmyr, » 2,5 » »	4,06	95,94	2,80	0,249	0,010	0,637	832	74	3	189		
4	—	Mosemyr, over 2 » »	3,59	96,41	1,90	0,172	0,017	0,278	480	44	4	70		
5	Langemyr, —	» 2 » »	3,32	96,68	1,11	0,119	0,014	0,409	182	20	2	67		
6	—	» 2 » »	6,04	93,96	2,46	0,197	0,013	0,702	756	61	4	216		
7	Fliskjølen, —	ca. 1 » »	3,80	96,20	3,18	0,293	0,007	0,440	952	88	2	132		
8	Svankjølen, —	Overgangsmyr » 1 » »	4,08	95,92	2,28	0,189	0,014	0,366	748	62	5	120		
9	Gryllamyrene, Tryssil	» 2 » »	7,88	92,12	2,60	0,200	0,046	2,765	710	55	13	756		
10	Stormyren, —	Starmyr bl. med hvitmose og bukkebl., over 2 m. dyp	5,33	94,67	2,14	0,252	0,017	0,869	500	59	4	203		
11	Stenmyren, —	» 2 » »	15,52	84,48	2,79	0,224	0,076	0,430	931	75	26	144		
12	Grønkjølen, —	Overgangsmyr, ca. 1 » »	4,26	95,74	2,95	0,210	0,064	0,390	973	69	21	128		
<i>Ældre analyser:</i>														
	Grindalen, Tryssil	1908...	7,00	93,00	2,46	0,227	0,082	0,200	1181	96	39	85		
	Magnus Holt, —	1911...	30,1	69,9	1,83	0,18	0,17	3,64	1015	100	94	2020		
	Galaasen, —	1911...	29,9	70,1	2,73	0,29	0,08	0,21	—	—	—	—		
	Brathjordet, —	1912...	11,9	88,1	2,29	0,22	0,08	1,00	588	56	19	256		
	Enebo, —	1912...	5,2	94,8	2,98	0,32	0,02	0,48	1070	115	8	172		
	Mærsmyren, Sparbu	.....	6,75	93,25	2,90	0,104	0,122	1,535	793	29	34	407		

Da Elverum og Tryssil er indlandsbygder og ligger forholdsvis høit og langt mot nord, vil frostfaren være den værste hindring for myr dyrkingen her. Det er indlysende at korn- og potetavl kan der neppe bli tale om. Der er ogsaa dem som er saa pessimistiske at de mener at »nattefrosten dræper enhver spire«. At dette ikke er tilfælde for foravlingenes vedkommende er det let at overbevise sig om ved at se paa hvad der vokser paa de opdyrkede myrer opover Tryssil. Der er saavidt mig bekjendt ikke dyrket nogen av de største myrer; men ikke saa faa mindre myrer er tat under kultur. Og for disse har man aarelang erfaring for at eng, grønfor og næper slaar bra til. Her skal i denne forbindelse nævnes de forsøk *Det norske myrselskap* har gaaende paa *Enebo* i Tryssil. Forsøksfeltet ligger 555 m. o. h. paa en ca. 1 m. dyp starmyr av en type, som der er ganske store vidder av i Tryssil. Myren blev opdyrket 1911. Baade i 1912 og 1913 har der været pene grønforavlinger, og i 1913 stod baade 1 aars eng og næper meget godt. Jeg skal videre nævne, at der findes vellykkede myr dyrkninger i langt større høider end de fleste av Tryssilmyrene ligger. I 1911 saa jeg saaledes vakker kløver- og timoteieng i Tisleiedalen i en høide av over 800 m. o. h. Størsteparten av Tryssils myrer ligger mellem 400 og 600 m. o. h., saa høiden mener jeg, ikke er til hinder for at myrene der kan brukes til foravl.

Hvor meget myr har Tryssil?

Nogen paalidelige opgaver herover foreligger desværre ikke, bare rent skjønsmæssige angivelser.

Tryssil herredsstyre opgav 1902 til Landbruksdepartementet, at der fandtes 100 000 maal *store* myrer, hvorav 30 000 maal ansaaes for dyrkbare. Her maa man huske, at de *mindre* myrer ikke er medregnet. Gjennemgaaende er de bedre skikket for dyrkning end de store og tilsammenlagt utgjør de et stort areal.

Tryssil har et flateindhold av 3064 km.² Herav er omtrent halvparten skog (1513,2 km.²) ifølge jordbrukstællingen i 1907. Efter at ha bereist en del av Tryssil og ved at studere rektangelkartene, mener jeg at være paa den sikre side ved at anslaa myrarealet i Tryssil til $\frac{1}{6}$ av hele arealet. Efter dette skulde der være ca. 500 km.² myr eller 500 000 maal. Gaar man ut fra at $\frac{1}{3}$ av myrene er skikket for dyrkning, skulde Tryssil ha 160 000 maal dyrkbar myr. Dette stemmer ganske godt med opgavene til jordbrukstællingen 1907, som angir at der er 194 000 maal dyrkbar jord i Tryssil. Og det meste av dyrkningsjorden i Tryssil er myr. Opgavene til jordbrukstællingen skulde kun omfatte jord som for tiden med fordel kan dyrkes. Jeg er overbevist om at Tryssil har 200 000 maal dyrkningsjord. Der er nok adskillig mer som kan dyrkes; men saalænge jernbane mangler mener jeg at kun en mindre del av disse store vidder kan bli tat under kultur.

Holder man sig til jordbrukstællingens opgaver over dyrkbar jord, viser det sig at Tryssil har mer dyrkningsjord end noget andet av vort lands herreder. Ja, det maa nærmest stilles i klasse med amtene. Der er saaledes 11 av vore amter som har mindre dyrkbar jord end Tryssil og kun 11 av vore fogderier som har mer. Jordbrukstællingen viser videre at Tryssil har 3 ganger saa meget dyrkningsjord som hvert av følgende amter: Smaalene, Finmarken, Jarlsberg og Larvik og Buskerud.

200 000 maal dyrkbar jord betyr meget i et land som ikke har mer end 7,5 mil. maal dyrket jord. Det kan bli til 2000 gaarder à 100 maal eller det dobbelte antal à 50 maal, og 30 000 storfæ med tilsvarende hestehold vil kunne leve av denne jord i vel dyrket stand. Det vilde hjelpe godt paa vor snaue kjøtforsyning.

Det er et merkelig forhold at Tryssil, som har saa meget jord, næsten hvert aar kjøper høi fra andre distrikter i dyre domme. Tryssil burde ikke alene kunne forsyne sig selv, men ogsaa ha tilovers for andre.

Skal der bli nogen fart i jordbruket i Tryssil maa distriktet faa jernbane. Det meste av dyrkningsjorden er myr. Kalk og kunstgjødsel er uundværlig, naar der blir tale om myr dyrkning i større stil. Naar man husker paa, at man i østre Elverum og vestre Tryssil har fra 3 til 7,5 mil til nærmeste jernbanestation, er det indlysende at transportforholdene for tiden vanskeliggjør myr dyrkingen i høi grad. For de andre dele av Tryssil er forholdet endda værre. Mit hovedindtryk er at jordbruket har store utviklingsmuligheter i Tryssil, og at en jernbane med tiden vil faa likesaa stor betydning for jordbruket som for skogbruket.

NYE MEDLEMMER

Livsvarige:

Bokholder Fr. Holst, Kristiania.

Aarsbetalende:

Buskeruds Amts Landbruksskole, Buskerud Hovedgaard, Aamot st.

Granberg Torvstrølag, Romedal pr. Stange.

Frk. Hanna Haugrud, Drammensvn. 69, Kristiania.

Rasmus A. Hole, Bryggen.

Forstander Ola Jensen, Norbosta pr. Vikholmen.

Bestyrer Matias Johansen, Norbosta pr. Vikholmen.

Premierløytnant Herman Schultz, Hola pr. Fredrikshald.
